

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

13. Ratio petitur ex natura cupiditatis, & peccati sive mortalis, sive
venialis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

L. 2. de Ser. in monte 7. 20.

Serm. 39. de verb. Domini c. 1.

1. Joan. 2. Lib. 6. Musica 14.

Lib. 5. cont. Jul. 1. 16.

Ibidem.

beati sumus. Et libro secundo de Sermone Domini in monte: *Quæ tamen omnis immunditia (odij & contemptus rerum divinarum) rerum temporalium dilectione concipitur, id est, dilectione huius seculi (seu rerum hujus mundi, sub quo omnes res creatæ continentur) cui iubemur renunciare, ut mundi esse possimus. Et in sermonibus de verbis Domini, de vocatione Christianorum diserens: Ad hanc expectationem, & propter hanc spem Christiani facti sumus. Nonne spes nostra non est de hoc seculo? Non amenius seculum. Ab amore seculi (id est, rerum omnium ad hoc seculum pertinentium) vocati sumus (scilicet ad Christum & Ecclesiam: à vocando enim Ecclesia nuncupata est) ut aliud seculum speremus, ac diligamus. Si disciplina Christiana nos iubet renunciare seculo, hoc est, ut Augustinus exponit, ut non diligatur seculum neque secularia, peccatur profecto si diligatur. Nam illud Christianæ disciplinæ & renuntiationis præceptum, non aliunde nisi ex Scripturis haustum est, quæ disertè iubendo per os Apostoli Ioannis clamant: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. In quem locum Augustinus: sicut præceptum est animis à Domino, quid diligant, ita per Ioannem Apostolum, quid non diligant, nolite, inquit, diligere mundum &c. De cuius loci sensu idem Augustinus: Apostolus Ioannes non ait: Nolite uti mundo, sed, Nolite diligere mundum; ubi posuit & concupiscentiam carnis: qui enim non diligens vivit, quasi non utens vivit, quia non eius rei causa vivit, sed alterius quam diligens inveniatur, ut etiam non diligens hac utatur. Clamant Scripturæ per os Apostoli Pauli: Et qui utuntur hoc mundo quasi non utantur. In quem locum rursus idem Doctör: Quid est, quasi non utantur; nisi non diligant quo utuntur, quoniam tale est, ut bene aliter non utantur? Et hoc quidem etiam in his rebus observandum est, quæ in hoc mundo sic bona sunt, ut tamen eas diligere non oporteat. Hinc idem Apostolus Paulus disertè præcipit: Nolite conformari huic seculo: Itud enim amore fit, quo*

quis amat seculum seu rem secularem propter se; non ad aliud referendo, seu quod idem est, tanquam finem dilectionis, in quo quiescat: quod fit in omni omnino peccato, sive mortali sive veniali, ut infra dicendum est: Nisi voluntas, inquit, quicquid in eis (exterioribus rebus) capit, ad meliorem veriorumque vitam referat, atque in eo sine cuius intuitu hac agenda iudicat, quiescat, quid aliud facimus, nisi quod nos Apostolus facere prohibet, dicens: Nolite conformari huic seculo? Et alibi: Non ut conformemur huic seculo, finem constituendo in bonis talibus, & in ea detorquendo beatitudinis appetitum: sed ut quicquid in usu temporalium rationabiliter facimus, aternorum adipiscendorum contemplatione faciamus, per ista transientes, illis inherentes. His Christianæ vocationis præceptis institutus Augustinus ubique clamat, omnia quæ in mundo sunt, solo excepto Deo, vitiosè diligi, & hoc in sacris Scripturis esse præceptum: Itaque, inquit, in novo Testamento sic ab istorum (visibilium seu sensibilium) amore prohibemur, non respicientes ea quæ videntur, sed quæ non videntur &c. Amandus igitur solus Deus est, omnis verò iste mundus, id est, omnia sensibilia contemnenda; utendum autem his ad huius vitæ necessitatem. Et infra: Quid est aliud falsis boni illud ut que decipi, quam te ipso inferiora, miranda atque appetenda arbitrari? Habet igitur vir temperans in huiusmodi rebus mortalibus & fluentibus vitæ regulam utroque Testamēto firmatam: ut nihil eorum diligat, nihil per se appetendum putet; sed ad vitæ huius atque officiorum necessitatem quantum satis est usurpet, utentis modestiâ, non amanti affectu. Ecce apertissimè declaratum utriusque Testamēti hanc esse regulam, nihil rerum temporalium esse diligendum, nihil mirandum, nihil per se appetendum, hoc est, ut exponit, nihil amanti affectu esse complectendum. Ex quo necessarîo sequitur, affectum amoris nulla in re temporalis seu hujus mundi, qui divinitus diligi vetatur, sine peccato posse collocari.

CAPVT XIII.

Ratio petitur ex natura cupiditatis, & peccati, sive mortalis, sive venialis.

SED constabunt ista apertius, si, quid sit peccatum, & unde ratio ejus petenda sit, ex Augustini doctrina paulò accuratius disquiramus. Tradit enim sublimis ille doctör frequentissimè, non esse aliud peccatum, quam amorem rei temporalis, sive rei, quæ amanti invito auferri potest; hoc est, amorem cujuscunque creature. Nam in primis libro primo de libero arbitrio cum rationem peccati ex professo investigaret, atque docuisset, neque ex lege vetante, neque ex pena damnante, neque ex eo, quod sibi hoc homo nollet fieri, quod alteri facit, esse petendam; tandem concludit, ex sola libidine sive cupi-

ditate esse metiendam. Iam videte, inquit, non est, et opus esse longa sermone, ut mihi de homicidio, lib. 1. 1. sacrilegio; ac prorsus de omnibus peccatis persuadeatur. Clarum est enim, iam nihil aliud quam libidinem in toto malefaciendi genere dominari, quam alio nomine cupiditatem vocari dicit. Et in eodem libro inferius: Convenit inter nos, omnia malefacta non ob aliud mala esse, nisi quod libidine, id est, improbanda cupiditate sunt. Et in libris de doctrina Christiana eandem doctrinam tradit: Non præcipit Scriptura, nisi charitatem; neque culpatur, nisi de libidine cupiditatem, & eo modo informat mores hominum. Et aliquantò inferius: In omnibus enim talibus (rebus prætereuntibus) non usus rerum, sed libidine

353

libido utentis in culpa est. Quod cum in utendis uxoris non propter voluptatem declarasset, sic, addit: *animadvertendum est in cetero quoque usum verum abesse debere libidinem.* Et rem istam velut indubitam definitiva auctoritate decidens; *Cave putes, inquit, quicquam potuisse dici verius, quam id quod dictum est, radicem omnium malorum esse avaritiam; hoc est, plus velle quam sat est. Tantam autem sat est, quantum sibi exigit natura in suo genere conservande moans. Avaritia enim que Græce φιλαργυρία dicitur, non in solo argento, vel in nummis (unde magis nomen duxisset ferunt: argento enim nummi, vel mixto argento frequentius apud veteres fiebat) sed in omnibus rebus, que immoderate cupiuntur, intelligenda est, ubi in quo omnino plus vult quisque, quam sat est. Hæc autem avaritia CVPIDITA est; cupiditas vero improbia voluntas est, ergo improbia voluntas malorum omnium causa est. Et alibi sæpillimè repetit,*

*omnium malorum radicem esse cupiditatem, & radicem omnium bonorum charitatem, esse venenum charitatis; non esse opus Dei, esse portam mortis: quod nihil boni potest generare, sicut caritas nihil mali. Alibi vocat eam voluntatem malam; & nihil tam inimicum esse bonæ voluntati, quam libidinem. Esse peccatum, cum per eam amantur temporalia. Vtique adeo vero omnem malitiam ex cupiditate petendam esse sentit, ac docet Augustinus, ut cupiditatem proprium peccatorum nomen esse definit. Nam in libro secundo de sermone Domini in monte dicit: *Voluntas est non nisi in bonis, nam in malis flagitiosisque factis cupiditas proprie dicitur non voluntas.* Quod alijs in locis frequenter repetit. Et alibi: *aliud est caritas radix omnium bonorum, aliud cupiditas radix malorum; tantumque inter se differunt, quantum virtus & vitium.* Et statim adiungit: *Cum ergo peccat homo, non secundum charitatem, sed secundum cupiditatem peccat, secundum quam non est natus ex Deo.* Et iterum: *sed cupiditas hominis, que vitium est, hominem habet auctorem, vel hominis acceptorem, non hominis creatorem. ipsa est enim concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum, & ambitio seculi, que non est ex Patre, seu ex mundo est.* Sub quibus Augustinus omnia omnino peccata solet comprehendere, sicut supra demonstratum est. Hoc igitur jacto fundamento tamquam in Augustini doctrina indubitato, quod omnis peccatorum ratio ex cupiditate seu libidine petenda sit, jam videndum est, quid sit illa cupiditas illa, inquam improbanda, illa improbia voluntas, ille fons, ille radix omnium omnino malorum quibus Univerfum perturbatur, illud quod in omni malefaciendi genere dominatur propter quam solam omnia malefacta mala sunt, à qua nihil omnino boni proficisci potest, quam solam in scripturis culpam tradit, ut liquidò intelligamus, utrum aliquam creaturam animus rationalis affectu amoris possit amplecti.*

Cupiditatem igitur in eisdem locis, ubi de illa ex professo disputat Augustinus, & ex ea docet omne peccatum esse metiendum, sic definit: *Est amor eorum rerum, quas potest quisque invidus amittere.* Sic enim loquitur Evodius,

A postquam huiusmodi definitionis veritas longè inductione claruisset: Respisco, & admodum gaudeo, iam me plane cognovisse, quid sit etiam illa culpabilis CVPIDITAS, que LIBIDO nominatur. *Quam esse iam apparet EARVM RERVM AMOREM; QVAS POTEST QUIQUE INVITVS AMITTERE.* Ecce brevissimis clarissimisque verbis tanquam rem certam, & planam, & probatam, nihil aliud esse voluntatem improbam, sive cupiditatem, quæ sola peccatur, nisi amorem rerum, quas homo potest invidus, hoc est, vult, nolit, amittere. Quis autem non videt, sub illis omne omnino quod creatum est, sive quod non est Deus, esse comprehensum? Nihil est enim eorum, quod non homo sive iustus, sive iniustus amittere possit invidus; carnis voluptatem, carnem ipsam & membra corporis, honores, laudes, gloriam, potestatem, divitias, uxorem, liberos, familiam, civitatem, mundum univèrsam cum omnibus quæ in mundo sunt, sicut Augustinus in eodem loco probat, & reipsum invidus damnatis omnia subtrahuntur. Nec opus est multa disputatione vel operosa demonstratione, ut ostendatur sequi, nihil eorum proinde amari posse. Nam ille ipse amor eorum est hoc ipsum quod definitur, nempe cupiditas, ex cuius malitia, & propria internaque pernicie malum & peccatum est, quicquid peccatum est. Vtique adeo namque talium rerum amor malus & culpabilis est, ut sine malitia nec fieri, nec intelligi possit.

Sed ne fortassis per transennam istud Augustinus docuisse videatur, lustremus accuratius doctrinam ejus, nè vel ipse rem minus perpensam, & in juventute traditam, retractaverit, vel nos eam perperam intelligendo hallucinemur. In libro igitur octoginta trium questionum de eadem cupiditate disputans, quam omnium malorum radicem vocat, sic eam definit: *Nihil aliud est cupiditas, nisi amor rerum transeuntium.* Et in alia questione, cum dixisset, non omnem amorem amandum esse, rationem subiicit: *Est enim & turpis (amor) quo animus seipso inferiora sectatur, que magis proprie cupiditas dicitur, omnium scilicet malorum radix.* Et in questione sequente: *Charitatis venenum est spes (id est, amor, quia in spe amor) adipiscendorum aut retinendorum temporalium.* Quam statim dicit esse cupiditatem, & addit explicando, quid sit illa jam nominata spes: *Est autem cupiditas, amor adipiscendi, aut obtinendi (forte retinendi, ut jam præmiserat) temporalia.* Et in libris de doctrina Christiana, ubi de duobus illis capitaliter inimicis accuratissime disputat: *Charitatem vocat motum animi ad fruendum Deo propter ipsum, & se atque proximo propter Deum: Cupiditatem vero definit motum animi ad fruendum se, & proximo, & quolibet corpore non propter Deum.* Vbi per motum animi ad fruendum, amorem intelligit, ut sæpe jam dixit. Nam revera amor non est aliud, quam motus animi ad fruendum, usque adeo, ut si rem amatam ille motus assequatur, in fruitionem seu gaudium terminetur, & quiescat. Sub frui autem

Lib. 9. de
Trinit. c. 2.

autem se, proximo, & quolibet corpore comprehendit omnium omnino bonorum temporalium fruitionem. Nam fruitio sui respondet amori sui: *Quid est enim amare se*, inquit alibi, *nisi sibi præsto esse velle ad fruendum se?* Amat autem se homo, quælibet sibi bona temporalia cupiendo; unde & illis habitis fruendo, fruitur quoque se. Quo fit, ut ista definitio re ipsa nihil discrepet à præcedentibus; sed in hoc est accuratior, quod ex hoc ipso fruitionem sui, vel proximi, vel corporum esse definit, quo non fiat propter Deum; quod propter cavillationes multas sopiendas adjectum est, per quas homines, uti, non frui se rebus concupitis arbitrantur. Quod & alibi verbis alijs non alio sensu tradit, dum dicit, peccatum esse, quod etiam si speciem habeat boni operis, sit tamen non propter requiem sempiternam.

Serm. 18. de
diversis c. 4.

Augustini enim doctrina constans est, nihil inter charitatem & cupiditatem, esse medium in hoc rerum statu. Unde & alibi: *Videndum quid sit vera dilectio, imò verò, quid sit dilectio. Ea quippe dilectio dicenda est, qua vera est, alioquin cupiditas est &c.* *Hac est autem vera dilectio, ut inhaerentes veritati (id est, Deo, incommutabili veritati) iuste vivamus: Et ideo contemnamus omnia mortalia pro amore hominum, quo eos volumus iuste vivere.* Nimirum hoc vult, si non est dilectio, id est amor incommutabilis veritatis sive Dei, jam esse cupiditatem. Et evidentiùs in eodem opere de Trinitate explicans inter illa duo nullum esse medium: *Nemo, inquit, volens aliquid facere, quod non in corde suo prius dixerit: quod verbum amore concipitur, sive creatura sive creatoris: id est, aut natura mutabilis, aut incommutabilis veritatis.* Ergò aut cupiditate, aut charitate. Non quod non sit amanda creatura, sed si ad creatorem refertur ille amor, non iam cupiditas, sed charitas erit. Tunc enim est cupiditas, cum propter se amatur creatura; tunc non uentem adiuvat, sed corrumpit fruentem. Omnino brevissimæ diviniæque sententiæ gravitate, quæ hæcenus diximus, pœnè cuncta complexus est. Nam & cupiditatem docet esse quemcumque amorem cupiscumque creaturæ; & hoc ipso in eam incidi, quo non amatur creator; & esse amorem creaturæ propter se; & esse ex diametro oppositum charitati, nec inter illa esse medium; & esse malum, quia fruentem tanquam peccatum, omniumque peccatorum causa corrumpit. Quid verò jam opus pluribus? Apertissimè quippe & constantissimè definitum est, omnem amorem creaturæ esse improbam illam cupiditatem, quæ sola culpatur in Scripturis, & ex qua omnis peccati ratio metiendæ est.

Lib. 9. de
Trinit. c. 7.
c. 8.

Cupiditas autem est, quoadcunque propter se ipsam amatur creatura, cum amatur non propter Deum. Nam hoc ipso quo ille amor creaturæ retorquetur in Deum, jam non est cupiditas, sed illa laudabilis charitas, omnium bonorum operum unica & vera radix. An fortè audiendus erit, si quis arbitretur, cupiditatem istam solum in peccatis illis gravioribus, non in levioribus atque venialibus,

A juxta doctrinam Augustini, habere locum? Longè fallitur quicumque aliquid hujusmodi suspicatur. Nam doctrina suprà tradita tam dilucidè & sine ambagibus de universis omnino peccatis loquitur, ut superfluum sit ingenijs non planè rudibus hoc pluribus velle demonstrare. Et quamvis nihil expressius diceret Augustinus, quis non ipso primo aspectu videt, fieri nullo modo posse, quin si quid ametur, necessariò sit vel creator vel creatura? Quod enim inter ista duo medium dabis? Rursum quis non mediocriter Philosophiâ institutus videt, nihil hominem amare, vel quoquo modo velle posse, nisi in aliquo ejus animus requiescat? Motus enim iste tendit aliquò; nec per fines sine fine interjectos in infinitum tendere potest. Vbi ergò animi intentio terminatur, ibi quies, ibi dilectio terminatur. Hoc quid erit, nisi quies, si non sit creator? Ergò erit cupiditas; cum illa sit, & non alia cupiditatis ratio, nisi ut definit Augustinus, amor creaturæ, amor rei temporalis, amor rei quam invitus potest amittere, vel ut expressius dicit, & in idem redit, amor creaturæ non propter Deum. Si enim est propter Deum, sive ut Augustinus loquitur, si ad creatorem refertur ille amor, non iam cupiditas, sed charitas erit. Et ubi quæso hic exceptioni pro peccatis venialibus locus? Nonne necesse est, voluntatem quæ illa non minus quam lethifera perpetratur, vel in creatura, vel in creatore conquiescere? vel manere & hæere in creatura, vel in creatorem retorqueri? Si retorquetur, charitas est; si hæret vitiosa cupiditas. Nam quod nonnulli putant, hoc ipso peccatum esse mortale, quo creatura finis est alicujus motus animi, larva est, qua tamen plurimi ab intelligenda veritate deterrentur; sed eam postea veritati detracturi sumus.

C Hinc est igitur, quòd sanctus Augustinus, quando latissimum illud cupiditatis imperium suis limitibus circumscribit, universas omnino illecebras voluptatum tam sensibilibus, quam patibis spiritualium, quæ de honoribus, laudibus, dominatione, & quacunque excellentia terrena decerpuntur, percurrere solet, totamque peccatorum silvam sive venialium sive mortalium ab ea pullulare decernit; idque non alia consideratione, nisi quia creaturæ solo suæ internæ voluptatis, vel nitoris, vel cellitudinis, vel alterius cupiscumque illecebrosi nitoris intuitu capiuntur. Nam in Soliloquiorum libris, ubi animæ suæ præteritum præsentemque statum scrupulosissimè trutinat, fatetur tunc se illà vitiosa cupiditate divitias adamasse, cum eas ideo desiderabat, ut dives esset; & honores, cum eorum nescio quo nitoris delectatus eos expetebat; & uxorem, cum hoc attendebat, ut esseres cum bona fama voluptatem. Tunc, inquit, erat istorum in me vera cupiditas. Nunc ea prorsus aspernor. Et tamen istæ sunt considerationes hominum, quibus honores, laudes, voluptates ex uxoribus, ex cibo & potu, & similes rerum creaturarum delectationes appetunt, & etiam venialiter peccant.

357
cant. Et in libro 1. de libero arbitrio, ubi ex professo materiam illam discutit, & sæpissimè cupiditatem malam voluntatem, & peccatum vocat, illa omnia sub latitudinem objecti eius includit, quibus homines sive mortaliter sive venialiter peccare, nec aliter nisi amando solent. Nihilne amant, inquit, aliud? Homines videlicet qui cupiditate ducuntur. Imò plurima ea scilicet in quibus adipiscendis vel retinendis mala voluntas illa persistit. Opinor te dicere, inquit Augustinus, divitias, honores, voluptates, & pulchritudinem corporis, ceteraque omnia, quæ possunt & volentes nec adipisci, & amittere inviti. Et mox ea, quibus homines cupiditate inhaerent, esse dicit ea; quæ ad tempus nostra dici possunt. Inter quæ enumerat, corpus & eius quæ vocantur bona, ut integra valetudo, acumen sensuum, vires, pul-

chritudo, & si quæ sint cetera, libertas, parentes, fratres, coniux, liberi, propinqui affines, familiares ipsæ denique civitas, honores etiâ & laudes, & ea quæ dicitur gloria popularis; ad extremum pecunia, quo uno nomine continentur omnia, quorum iure domini sumus. Sed hæc sunt, quibus homines inhaerentes cupiditate, non solum mortaliter, sed maximè venialiter peccant. Leges tamen, addit, non ulcisci peccatum, cum amantur ista, sed cum alijs per improbitatem auferuntur. Certum est autem peccata mortalia tunc committi, cum alijs per improbitatem auferuntur: cum verò pacificè res illa, quarum domini sunt homines, amanter & possidentur, quantum vis venialiter quantumvis lege temporali peccatum non puniente, peccatur tamen.

CAPVT XIV.

Ipsam amare creaturarum hærendo in creatura est peccare, etiamsi nullis alijs pravis vestiatur circumstantijs. Declaratur inductione.

NAM si naturam peccati, quod in quibuslibet temporalibus appetendis committi solet, etiam seposita tantisper Augustini auctoritate, suis momentis ponderare voluerimus, non eam aliundè petendam esse reperimus, quàm ex eo quod amantur; usque ac eò ut hoc unum dumtaxat eas amasse sit peccasse. Nec ulla ratio dari poterit, cur amor unius potius, quàm alterius sit culpabilis: atque ita omnis in univèrsum, ut reprehensione ita poenâ dignus sit. Bonæ

sunt divitiæ, sed divitiarum amor malus est. Nam hoc ipso quo amantur, sive multum sive parum, peccatur avaritiâ. Essentialis enim ejus definitio non est alia, quàm amor divitiarum. Avaritia est enim, inquit Augustinus, esse velle divitem, non iam esse divitem. Itaque Sapiens detestans avaritiam, non aliud quàm amorem pecuniæ detestatus est. Nam cum dixisset: *Avaro nihil est scelestius*; explicans quid sit avarus, adjicit: *Nihil est iniquius, quàm amare pecuniam*. Nec aliud Poëta voluit, qui dixit:

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

ET alius qui avaritiam nuncupavit, avaritiam gerere in eis: Diotrophes non recipit nos. Et Augustinus: *Locus superior etsi ita teneatur ac administratur, ut decet, tamen indecenter appetitur*. Et adhuc efficacius: *Intelligat non se esse Episcopum, qui præesse dilexerit non prodesse, id est, qui amaverit præfecturam, non utilitatem, quæ inde in proximum conferri debet. Hinc de Catone: Honores, seu dignitates, quos petivit Cato, petere non debuit, sed eos civitas ob eius virtutem non petens dare.*

Laudem & gloriam quis dubitet esse bonam, cum eam etiam præmium virtutis esse statuatur? Laudem tamen & gloriam amare vitium est, nec aliâ ullâ extrinsecus accersitâ consideratione, sed illâ solâ, quod amantur. Hoc enim est vitium inanis gloriæ, de qua Augustinus: *Sanius videt, qui & amorem laudis vitium esse cognoscit*. Quod nec Poëtam fugit Horatium:

Laudis amore tumes.

DE quo vitio paulò post Augustinus dicit: *Hic igitur cupiditati melius resistitur sine dubitatione, quàm ceduntur*. Tanto enim quisque

est Deo similior, quanto ab hac immunditia mundior. Et de Martyribus loquens: *Si adhuc laudes hominum quarunt, nondum vicerunt*. Et Christus cap. 8.